

KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL OG
AREALDEL 2027 - 2040
PLANPROGRAM - HØRINGSUTKAST
Høringsversjon november 2025

1 Innledning

Kommuneplanen er kommunenes øverste plan og består av to deler, en samfunnsdel og en arealdel.

Samfunnsdelen er det overordnede, langsiktige styringsdokumentet som setter mål og strategier for samfunnets og kommunens utvikling. Den beskriver de langsiktige utfordringene kommunen står overfor og gir retning for utviklingen av kommunen. Planen er grunnlaget for de mer detaljerte planene og virksomheten i kommunen.

Arealdelen er et virkemiddel for å nå de langsiktige målene i samfunnsdelen og er en juridisk bindende plan som viser hvordan arealene i en kommune skal brukes i fremtiden. Kommuneplanens arealdel består av et plankart, bestemmelser og en planbeskrivelse, og viser eksempelvis hvor det kan bygges boliger og næring, hva som er landbruksområder og friluftsområder.

1.1 Planprogrammets rolle

Før rulleringen starter skal det utarbeides og vedtas **planprogram** for planarbeidet. Kravet til planprogram er fastsatt i plan- og bygningslovens § 4-1. Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger.

Planprogrammets rolle er blant annet å definere og begrense omfanget på samfunnsdelen og arealdelen, slik at kommunen kan klare å gjennomføre revisjonen innenfor rimelig tids- og ressursbruk.

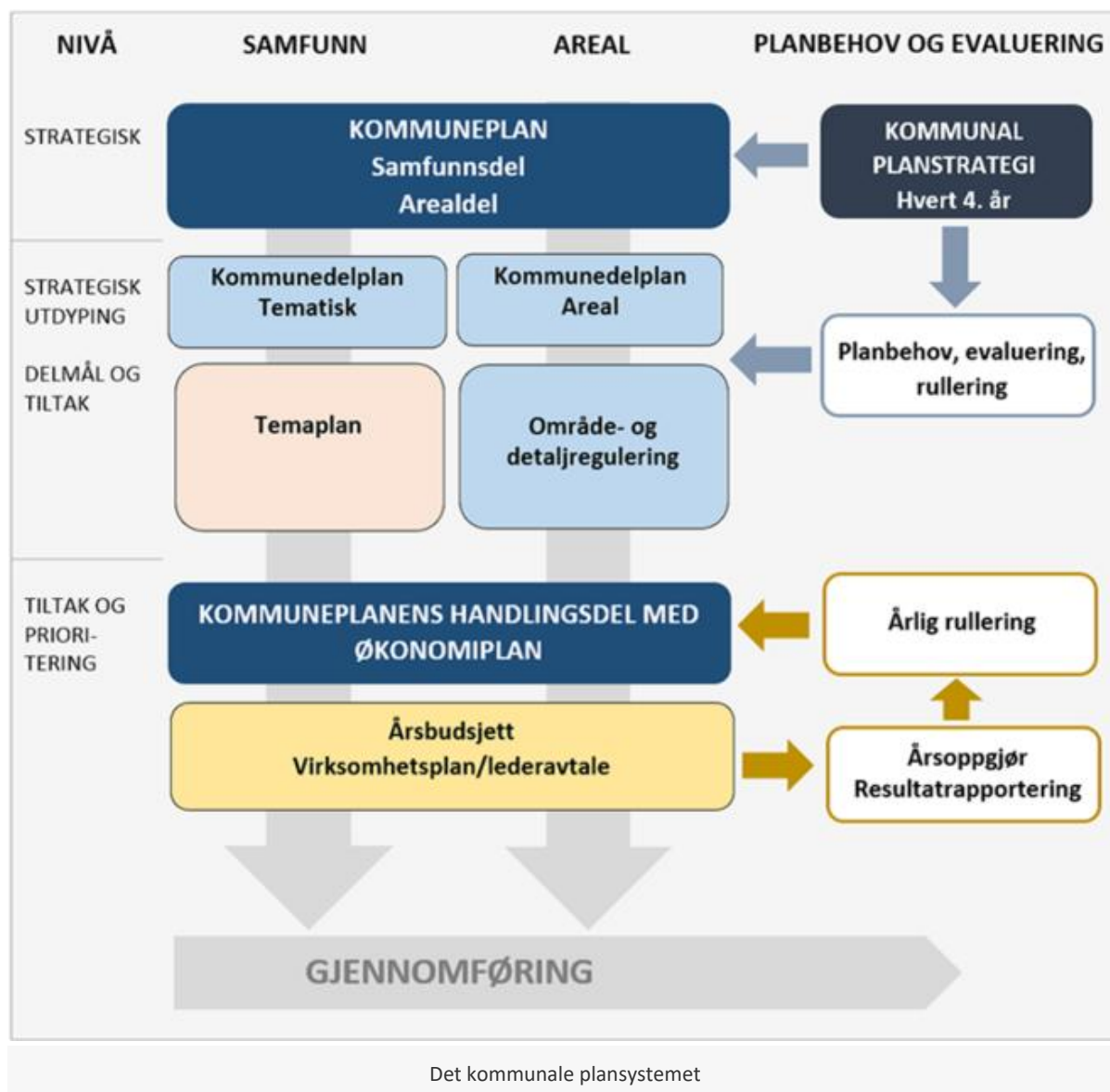
Det er viktig å avklare hvilke tema kommunen skal konsentrere seg om i revideringen av kommuneplanen. Dette gjelder både lokalpolitisk, i forhold til sentrale myndigheter og allmennheten.

Forslag til planprogram skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Fristen for å gi uttalelse skal være minst seks uker.

1.2 Planstrategi

I [planstrategi for Våler kommune 2024-2027](#) vedtatt 5.12.2024, ble det bestemt å rullere kommuneplanen for Våler i kommunestyreperioden. Gjeldende samfunnsdel ble vedtatt i 2019 for perioden 2019-2031, og gjeldende arealdel ble vedtatt i 2022 for perioden 2022-2033. Grunnlaget for

kommuneplanens samfunnsdel og arealdel ligger mange år tilbake i tid, og det ble konkludert i planstrategien at det nå er behov for en samlet rullering.

1.3 Erfaringer med gjeldende kommuneplan

Kommuneplanens samfunnsdel (KPS)

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt 26.09.2019. Samfunnsdelen er bygget opp med en overordnet visjon og fire hovedområder:

- Levekår og folkehelse
- Klima, miljø og energi

- Verdiskaping og kompetanse
- Samfunnssikkerhet.

For disse hovedområdene er det utarbeidet hovedmål, delmål og strategier

Samfunnsdelen inneholder i tillegg en egen overordnet arealstrategi.

I samfunnsdelens virkeperiode har det blitt utarbeidet flere underliggende planer innenfor de fire hovedområdene. I arbeidet med ny kommuneplan er det behov for å tydeliggjøre sammenhengene og prioriteringene i plansystemet i enda sterke grad.

Etter vedtak av samfunnsdelen i 2019 har fokuset på bærekraft generelt og FNs bærekraftsmål spesielt fått større fokus. Kommunestyret fattet i 2020 vedtak om at FNs bærekraftsmål skal legges til grunn i alt arbeid med planer og prosjekter.

Kommuneplanens samfunns del

2019 - 2030

Vedtatt av Kommunestyret 26. september 2019

Kommuneplanens samfunnsdel fra 2019

Strategiene for kommunens beredskap er i varierende grad fulgt opp, men erfaringene fra pandemien i 2020 og skolebrannen i 2021 viser at kommunen håndterte situasjonene godt og klarte å opprettholde tjenesteleveranser og undervisning på en tilfredsstillende måte.

Etter at krigen i Ukraina startet i 2022, har nasjonalt fokus på beredskap økt. Vi ser at kommuneplanens strategier for kommunens beredskap med fordel kunne hatt et utvidet fokus mot sikkerhetspolitiske tema.

Det er behov for å revidere å klargjøre den overordnede arealstrategien i samfunnsdelen i tråd med nye utfordringer og statlige føringer for areal- og klimapolitikken.

Kommuneplanens arealdel (KPA)

Kommuneplanens arealdel 2022 - 2033

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt 8.12.2022. Denne rulleringen omfattet bare temaene bolig, friluftsliv og sentrum. I tillegg ble det rettet opp avgrensninger for formål og eiendomsgrenser i plankartet og bestemmelsene ble strammet opp for i større grad å imøtekomme blant annet klimaendringer.

For tema som ikke var omfattet av rulleringen fra 2022, som eksempelvis områder for næring, deponi og tjenesteyting, er siste vurdering av områdene fra planvedtaket fra 2011. I praksis vil det si at store deler av kommuneplanen arealdel sist ble vurdert for 14-15 år siden.

Kommunen hadde i 2022 store planreserver for bolig innenfor de langsiktige grensene som er satt i fylkesplanen og kommuneplanens arealdel. Foreløpig oversikt over planreserver tilsier at, med tilsvarende utbyggingstakt som de seneste ti årene, vil disse utbyggingsområdene antas å fortsatt kunne dekke kommunens behov en lang tid framover. Oversikt over planreserver vil bli utarbeidet.

Utbyggingsområder for næring finner vi i all hovedsak i Våler næringspark og på Folkestad næringsområde. I tillegg har kommunen regulert det regionale næringsområdet Gylderåsen som er forbeholdt kraftkrevende industri.

I Våler næringspark er de ubebygde områdene i all hovedsak eid av større eiendomsutviklere og det er lite areal som er tilgjengelig for mindre bedrifter som ønsker å bygge/ utvikle selv.

Folkestad næringsområde ligger svært tett på de store boligområdene på Folkestad og kommunen erfarer en del klager på støy og støv. En prosess for transformasjon har ikke vært ønskelig.

Kommunen har erfart en vesentlig utbygging av lagerseksjoner i Våler næringspark og Planutvalget fattet i mars 2025 enstemmig vedtak om å nedlegge midlertidig forbud mot bygging av lagerseksjoner i dette området.

Kommuneplanen har med andre ord begrensede muligheter for ulike småskala virksomheter og virksomheter som ønsker å bygge/ utvikle selv.

Nye statlige planretningslinjer for areal og mobilitet og klima og miljø m.m. gjør det nødvendig å foreta en samlet rullering av kommuneplanens arealdel i tråd for å følge opp statlige føringer og kommunens egne utfordringer og arealbehov.

Det er erfart noen utfordringer med tolkning av byggesaksbestemmelsene. Bestemmelsene vil bli gjennomgått på nytt for å se om noen kan gjøres tydeligere.

1.4 Dette legger vi til grunn

Det er en rekke føringer fra nasjonalt, regionalt og lokalt nivå som må hensyntas og legges til grunn for kommuneplanrulleringen. Det vises til eget vedlegg bakerst i planprogrammet for en oversikt over de viktigste aktuelle dokumentene.

Bærekraft i planleggingen

Revisjonen av kommuneplanen må foregå innenfor rammene av en bærekraftig samfunnsutvikling. Bærekraft omfatter både sosiale, økonomiske og miljømessige forhold. Statlige planretningslinjer og andre overordnede føringer gir retning for hvordan dette kan løses, med FNs bærekraftsmål i sikte. Kommunen må i sitt planarbeid ta stilling til hvilke miljømessige, sosiale og økonomiske konsekvenser som følger av et planforslag.

Norsk versjon av originalgrafikk på engelsk laget av Stockholm Resilience Centre.

Nasjonale forventninger

Regjeringen skal i tråd med plan- og bygningslovens § 6-1 hvert fjerde år legge frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Sammen med statlige planretningslinjer, statlige planbestemmelser og statlige arealplaner gir dette føringer for samfunns- og arealplanleggingen. De nasjonale forventningene skal følges opp i kommunens arbeid med planstrategier og planer, og være med på å fremme en effektiv og bærekraftig utvikling i hele landet. I nasjonale forventninger for perioden 2023-27 legger regjeringen vekt på at følgende skal prioriteres i planleggingen:

Samordning og samarbeid i planleggingen

Trygge og inkluderende lokalsamfunn

Velferd og bærekraftig verdiskaping

Klima, natur og miljø for fremtiden

Samfunnssikkerhet og beredskap

Regionale forhold

På regionalt nivå er man i den situasjon at man etter oppløsningen av Viken fylkeskommune ennå ikke har sluttbehandlet de tre store regionale planene for Østfold som det har vært jobbet med over lengre tid. Det betyr at det er de tidligere regionale planene for Østfold som fortsatt gjelder, herunder Fylkesplan for Østfold - Østfold mot 2050, vedtatt av Fylkestinget i 2018.

I Mosseregionen er det viktig å følge opp de interkommunale planene som er utarbeidet i fellesskap, blant annet Strategisk næringsplan for Mosseregionen 2023-2027 (vedtatt av kommunestyrene 2024) med oppfølgende årlig handlingsprogram. og Strategiplan for Mosseregionen Interkommunale Politiske Råd 2026-2029 (under utarbeidelse.)

Lokale forhold

På kommunalt nivå i Våler er det en rekke grunnlagsdokumenter som vil bli lagt til grunn i revisjonen av kommuneplanen, herunder flere temaplaner og ulike kunnskapsgrunnlag.

Utviklingstrekk og utfordringer for Våler er utfyllende beskrevet i kapittel 4 i [planstrategien for Våler 2024-2027](#). Vi kan oppsummert angi følgende utviklingstrekk og utfordringer de kommende årene:

Våler står foran en periode med både store muligheter og krevende omstillinger. Kommunen er en del av en vekstregion med kort avstand til Moss og hovedstadsområdet. Denne nærheten gir tilgang til arbeidsmarked, utdanning og kulturtilbud, men bidrar også til press på arealer, infrastruktur og naturressurser.

Befolkningen har vokst jevnt de siste årene, men selv om Våler fortsatt har en ung befolkning, vil også vår kommune på sikt erfare en aldrende befolkning og færre i yrkesaktiv alder. For å opprettholde tilflytting av unge og barnefamilier er fokus på et variert boligtilbud, gode oppvekstmiljøer og nærhet til tjenester viktig. Samtidig skal kommunen opprettholde økonomisk bærekraft og levere gode velferdstjenester innen helse, oppvekst og teknisk infrastruktur.

Arealpolitikken blir en nøkkelfaktor. Våler har store jordbruks- og naturområder som gir grunnlag for matproduksjon, naturmangfold og rekreasjon. Samtidig er det behov for utvikling av sentrum og næringsområder.

Klimaendringer, flom og ekstremnedbør vil kreve økt innsats for klimatilpasning og robust infrastruktur. Også beredskap, vannforsyning og folkehelse må styrkes i lys av nye krav og risikoer.

Utfordringene krever helhetlig planlegging, regional samordning og evne til å tenke nytt. Våler må dyrke sine styrker – nærhet, natur og samarbeid – og bruke dem som utgangspunkt for en bærekraftig og framtidsrettet utvikling.

2 Nærmere om kommuneplanrevideringen

Det legges opp til en samlet rullering av kommuneplanen for Våler i inneværende kommunestyreperiode. Med bakgrunn i planprogrammet rulleres kommuneplanens samfunnsdel (KPS) i 2026 med planlagt høring og vedtak høsten 2026.

Kommuneplanens samfunnsdel med langsiktig arealstrategi skal legges til grunn for den konkrete arealpolitikken i kommuneplanens arealdel som derfor planlegges med forventet høring og vedtak i løpet av første halvår 2027.

2.1 Kommuneplanens samfunnsdel (KPS)

[Visjonen](#) for Våler ble utarbeidet gjennom en bred prosess i 2017 og tatt inn i kommuneplanens samfunnsdel i 2019. Visjonen er:

Visjonen anses fortsatt å være aktuell og retningsgivende for utviklingen i Våler og foreslås derfor lagt til grunn også i den nye kommuneplanen.

De fire hovedområdene 1) Levekår og folkehelse, 2) Klima, miljø og energi, 3) Verdiskaping og kompetanse og 4) Beredskap vurderes fortsatt som hensiktsmessige for å fange opp kommunens utfordringer og oppgaver i den kommende kommuneplanperioden og foreslås derfor opprettholdt som prioriterte tema i kommuneplanrulleringen.

Det legges derfor opp til en spissing, forenkling og tydeliggjøring av mål- og strategigrunnlaget i de fire hovedområdene. Gjennom innføringen og bruk av plan- og økonomimodellen Framsikt forventes det en ytterligere koordineringseffekt av sammenhengen i plansystemets mål, strategier og tiltak i årene framover.

Med utgangspunkt i gjennomgangen av utviklingstrekk og utfordringer i planstrategien og etter en intern administrativ prosess i arbeidet med planprogrammet foreslås det at følgende forhold vektlegges i arbeidet med rulleringen av samfunnsdelen:

Levekår og folkehelse

Våler har en ung befolkning med stabil befolkningsvekst^[1], men står overfor flere folkehelseutfordringer. Levekårsforskjeller, psykisk helse, barn og unges trivsel, samt tilknytning til arbeidslivet er sentrale utfordringer^[2]. Gode og trygge barnehage- og skoletilbud gir et godt grunnlag for inkludering i samfunnet og forebygger utenforskap, men flere piler peker i feil retning. Flere elever presterer på de laveste prestasjonsnivåene. Motivasjon og trivsel har falt over tid. Flere rapporterer om mobbing, og flere sier de kjeder seg og gruer seg til å gå på skolen^[3]. Vi ser barn og unge med en økt grad av sosioemosjonelle utfordringer. Kommunens erfaringer innen skole og barnehage ser at det særlig er vansker innen autismespekteret som øker, ofte med flere parallelle vansker. Det viser seg gjennom blant annet økt fravær, behov for undervisning i hjemmet eller utfordrende atferd.

Våler har medianinntekt som ligger under landsgjennomsnittet, men høyere enn Østfold. Flere husholdninger har høy gjeldsgrad. Kommunen har også en høyere andel unge utenfor arbeid, utdanning eller opplæring.^[1] Utdannelse, arbeid og økonomi henger nøye sammen.

Andelen eldre vil øke framover, men det forventes fortsatt noe vekst også i barnekullene^[2]. Kommunen må da styrke sitt tjenesteapparat i begge ender av befolkningspyramiden.

Utjevning av sosiale helseforskjeller, inkluderende lokalsamfunn, helsefremmende nærmiljø, tidlig innsats, samskapende tjenester og styrket arbeidstilknytning er eksempel på tema som kan møte noen av disse utfordringene.

Klima, miljø og energi

De største utslippene i Våler kommer fra veitrafikk, jordbruk og maskiner. Jordbruket står for rundt 7 000 tonn CO₂-ekvivalenter årlig, hovedsakelig fra metan og lystgass. Veitrafikken utgjør over 8 000 tonn, med nedgang i personbilutslipp, men økning fra tungtransport. Elektrifiseringen øker, men fossilt drivstoff dominerer fortsatt i jordbruket^[1]

Klima og energi skal vektlegges i kommunens planlegging, og det foreligger statlige planretningslinjer for klima og energi etter § 6-2 i plan- og bygningsloven. Regional plan for klima og energi i Østfold 2019-2030, har som mål at innen 2030 skal klimagassutslippene i Østfold være redusert med 80 % sammenlignet med 2016. Byggeprosjekter og andre aktiviteter som kan medføre miljørelaterte belastninger skal dreies mot null-utslipp og bærekraftige løsninger.

Våler kommune skal arbeide kontinuerlig med rutiner og systemer for å forebygge og håndtere hendelser som flom og skred, med mål om å beskytte liv, helse og verdier. Jord- og skogbruk er viktige næringsveier for kommunen, og LNF-områder utgjør de største delene av kommunens areal. Bevissthet rundt kommunens naturverdier i planarbeid er viktig da bevaring av naturmangfold, ivaretagelse av landbruket og bærekraftig arealbruk også er av nasjonal interesse.

Våler kommune deltar i Klima Østfold.nettverket og skal utarbeide en selvstendig klima- og energiplan. Kommunen har tatt flere bærekraftige grep med tanke på hensyn til klima, miljø og energi. Takmonterte solcellepaneler på Kirkebygden skole, utskiftning av belysning til LED-pærer på Herredshuset og overgang til bruk av elbiler som tjenestebiler er noen eksempler. Våler kommune har likevel beholdt noen fossildrevne biler grunnet beredskapshensyn.

Samarbeidet med vannområdeutvalget Morsa og Klima Østfold vil fortsette i planperioden. Gjennom nettverkene kan både kommune og innbyggere få veiledning og råd i forbindelse med bærekraft, vannkvalitet og klima- og energiarbeid.

Verdiskaping og kompetanse

Utdanningsnivået i kommunen er lavt med 27,7 % som har høyere utdanning. Dette er lavere enn fylket og betydelig lavere enn landet^[1]. Frafallet i videregående skole er fortsatt høyt, men har bedret seg noe. Ny ungdomsskole er ferdigstilt i 2025 og kan kanskje ha en positiv effekt for videre reduksjon i frafall.

Våler kommune har hatt sterk vekst i nye arbeidsplasser. Andel arbeidsledige er noe under gjennomsnittet for Østfold. Kommunen har negativ nettoppendling. Hovedtrekkene i kommunens næringsstruktur er at tjenesteytende næringer dominerer og da spesielt varehandel^[2]. Videre er helse- og sosialtjenester også en stor sektor, med over 450 ansatte. Primærnæringene har relativt få sysselsatte, men utgjør fortsatt en viktig del av kommunens verdiskaping og identitet.

Kommunens tilgang på potensielle arbeidsplasser gjennom eksisterende næringsområder omfatter i all hovedsak arbeid innenfor logistikkbransjen og småskala industri. Det regionale næringsområdet på Gylderåsen har et potensiale for et høyt antall arbeidsplasser som kan ha stor betydning for kommunen og regionen.

Våler kommune har de siste årene hatt en positiv utvikling innen landbruksbasert besøksnæring og lokal matproduksjon med aktiv deltakelse i samarbeidsforumet Guld Korn m.m. Bedrifter som Den Sorte Havre m.fl. har stor suksess. Det blir viktig å legge til rette for videre kompetanseutvikling og gode rammevilkår for slike landbruksbaserte næringer i Våler.

Våler ungdomsskole (Foto: Ivar Nævra)

Beredskap

Kommunen står overfor et bredt spekter av mulige hendelser som kan true liv, helse, miljø, kritisk infrastruktur og samfunnsfunksjoner. Klimaendringer, økt digitalisering, og geopolitisk uro påvirker risikobildet.

Basert på kommunens ROS-analyse (under arbeid) er hendelser som ekstremvær, pandemi og helsekriser, langvarig strømbrudd, svikt i EKOM og IKT-systemer, akutt forurensning og sabotasje ved tilsiktede hendelser vurdert som relevante.

Kommunen har beredskapsplaner, kriseledelse, beredskapsråd, og regionalt beredskapsforum og samarbeider med nabokommuner, politi, brannvesen, helsevesen, sivilforsvar, HV-01, og frivillige organisasjoner.

Klimaendringer forventes å gi hyppigere og mer intense naturhendelser og økende kompleksitet i trusselbildet krever bedre samordning og digital beredskap. Det er behov for styrket kompetanse og kapasitet i hele organisasjonen.

Arealstrategi

Arealstrategiene er en viktig del av kommuneplanens samfunnsdel. Den skal si noe om kommunens langsiktige arealbehov og synliggjøre konsekvensene mellom de langsiktige målene og strategiene som trekkes opp i samfunnsdelen og de fysiske konsekvensene.

Arealstrategien i KPS skal være på et strategisk overordnet nivå og gi retning for prioriteringene i KPA. Arealstrategien er ikke en utbyggingsplan og skal ikke gå inn på detaljert arealbruk. Arealstrategien i gjeldende KPS for Våler fra 2019 og planstrategien fra 2024 beskriver det langsiktige arealbehovet i kommunen innenfor tema som næring, boligutvikling og transport. [\[1\]](#)

I arbeidet med ny arealstrategi vil statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet og klima og energi fra desember 2024 bli lagt til grunn. Fortetting og transformasjon vil bli vurdert før utvidelse til nye områder. Langsiktige utbyggingsgrenser rundt tettstedene vil bli vurdert for å beskytte landbruks- natur- og friluftsområdene.

Kommunen har hovedsenter i Kirkebygden og lokale sentre i Våk og Svinndal. Boligvekst og småskala næringsutvikling prioriteres i all hovedsak i og rundt disse med særskilt fokus på Kirkebygden. Sosiale forhold, folkehelse og verdiskaping vil bli vektlagt i tettstedsutviklingen.

Grønnstruktur og naturmangfold skal bevares og styrkes. Nye utbyggingsområder skal vurderes for flomfare, overvann og andre klimautfordringer.

ABC-prinsippet for optimal lokalisering av virksomheter vil vurderes ved planlegging og lokalisering av næringsvirksomheter, og mål om rett virksomhet på rett sted legges til grunn.

Bærekraft

Modellen på side 6 i dokumentet viser bærekraft ut fra en modell der klimatisk bærekraft er en forutsetning for de to andre dimensjonene- sosial og økonomisk. Det finnes mange ulike modeller for sammenhengene mellom de tre områdene, men uansett hvilken modell som brukes, vil det være en sammenheng mellom hvordan tiltak/ handlinger innenfor ett område kan påvirke de to andre. I arbeidet med planene, vil kommunen se på noen av disse sammenhengene, med en målsetting om (i alle fall tilnærming til) sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft.

[\[1\] Våler kommune | Planer](#)

[1] ssb.no

[2] [Regional analyse](#)

[1] [Utslipp av klimagasser i Norges kommuner og fylker - miljodirektoratet.no](#)

[1] ssb.no

[2] ssb.no

[1] ssb.no

[2] Folkehelseprofilen 2025

[3] Statsforvalterens forventningsbrev 2025

2.2 Kommuneplanens arealdel (KPA)

Kommuneplanens arealdel er kommunens juridisk bindende plan for hvordan arealene i kommunen skal brukes og utvikles. Den viser hovedtrekkene i framtidig arealbruk – som områder for bolig, næring, landbruk, natur og friluftsliv – og fastsetter rammer for nye tiltak og utbygging. Arealdelen konkretiserer mål og strategier fra kommuneplanens samfunnsdel og skal sikre en balansert og bærekraftig utvikling som ivaretar både vekst, miljø og lokalsamfunnets behov.

Det ble gjennomført en begrenset rullering av kommuneplanens arealdel i 2022 for perioden 2022-2033 og det er nå behov for en samlet gjennomgang og rullering av kommuneplanens arealdel. Arbeidet med ny arealdel vil blant annet omfatte følgende:

Planreserve

I tråd med pbl 3-1 samt oppfordring fra Kommunal- og distriktdepartementet (KDD 2025) skal det utarbeides en oversikt over kommunens planreserve.

Planvask

Innledningsvis vil det bli foretatt en planvask med gjennomgang av kommunens gjeldende planer for å vurdere om de fortsatt er aktuelle, relevante og i samsvar med dagens behov og overordnede mål. Formålet er å rydde opp i planverket – fjerne utdaterte eller overlappende planer, samordne tema og oppdatere plangrunnlaget. En planvask gir kommunen bedre oversikt, et mer effektivt plansystem og

sikrer at nye planer bygger på oppdatert kunnskap, gjeldende lover, retningslinjer og politiske mål. Det vil bli søkt om statlige midler til gjennomføringen av planvasken.

Arealregnskap

Det vil bli etablert et arealregnskap i samsvar med KDDs veileder om "Arealregnskap i kommuneplanen". Arbeidet vil skje med utgangspunkt i og kobling til det pågående samarbeidet med arealregnskap i Akershus, Buskerud og Østfold fylkeskommuner.

Bolig og befolkning

Det vil bli utarbeidet en oppdatert befolknings- og boligbyggingsprognose som grunnlag for å vurdere boligbehov, boligstruktur og fortetningsmuligheter. I arbeidet vil folkehelse, sosial bærekraft og barn og unges oppvekstmiljø bli vektlagt.

Næring og verdiskaping

Arealer for næringsutvikling og tjenesteyting vil bli vurdert etter ABC-prinsippet om rett virksomhet på rett plass. Vurderinger av plasskrevende næringer vil blant annet bli gjennomført med bakgrunn i rapporten "Arealbehov og arealreserver for utvikling av de plasskrevende næringene i Mosseregionen" fra Rambøll AS, april 2024.

Svarthavre, Bilde fra Den sorte havre

Primærnæringene med tilhørende landbruksbasert næringsutvikling er viktig i Våler, og de arealmessige rammebetingelsene for disse næringene vil bli vurdert i arbeidet med arealdelen.

Klima, energi og naturmangfold

Statlige planretningslinjer for klima og energi vil bli fulgt opp gjennom vurdering av arealbruk som fremmer korte reiseavstander, kollektivtransport, sykling og gange. Det vil bli lagt vekt på å styrke energieffektiviteten og legge til rette for fornybar energi i bygg og infrastruktur der det er mulig og hensiktsmessig. Nasjonale føringer for vern av dyrka mark og myr vil bli fulgt. Det skal planlegges for klimatilpasning slik at lokalsamfunnet tåler mer ekstremvær, flom og overvann.

Friluftsliv og grøntstruktur

Tilgang på friluftsområder vil vurderes etter kartlegging og verdisetting fra 2019. Tilgang på grøntstruktur vil bli sett i sammenheng med tettstedsutvikling og større lokale og regionale friluftsområder.

Kulturminner og kulturmiljøer

Oppfølging av Kulturmiljøplanen for Våler fra september 2025 i kommuneplanens arealdel vil bli vurdert.

Samferdsel og infrastruktur

Infrastrukturen og samferdselsløsningene må dimensjoneres i takt med utbygging og vil bli vurdert i planarbeidet.

Deponier og massehåndtering

Områder vil bli vurdert etter fylkesplanens retningslinjer for drift og lokalisering.

Bestemmelser

Med bakgrunn i erfaring fra oppdatering av planens bestemmelser i 2022, vil det vurderes om det er behov for ytterligere spissing av disse.

Opplistingen kan bli justert i arbeidet med kommuneplanrulleringen.

2.3 Konsekvensutredninger (KU) og Risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS)

Konsekvensutredning (KU) av arealdelen skal beskrive virkninger som utbygging av nye områder eller vesentlig endret arealbruk i utbygde områder kan få for miljø og samfunn. KU utarbeides etter forskrift om KU - jf. Plan-, og bygningsloven § 4-2, og veileder for utarbeidelse av KU for kommuneplanens arealdel, T-1493. Det skal gis en vurdering av virkningene av de samlede arealbruksendringene i planen.

Risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) etter plan- og bygningsloven §4-3 gjelder for alle planer for eventuell framtidig utbygging i kommuneplanens arealdel. ROS - analysen gjennomføres og dokumenteres som del av KU. ROS -analysen vil bli gjennomført i tråd med DSB-veileder «Samfunnssikkerhet i kommunens planlegging» (DSB, 2017). Temaer som vil bli vurdert tatt med i denne sammenhengen er flom og overvann, grunnforhold og rasfare, ulykker, høyspentledninger og forurensset grunn.

2.4 Medvirkning, framdrift og organisering

Etter plan- og bygningsloven skal det legges til rette for allmennhetens deltakelse i planprosesser for å utvikle et samfunn som ivaretar viktige fellesverdier og gode levevilkår for alle grupper. Hensyn til barn og unges oppvekstvilkår og universell utforming skal vektlegges. Andre grupper som vil involveres er innbyggere, organisasjoner og næringsliv.

Følgende medvirkningstiltak er aktuelle å gjennomføre i planperioden:

- Informasjon på kommunens nettside, sosiale medier og lokalavis
- "Torgmøter" i nye biblioteklokaler med innbyggere og frivillige
- Medvirkning med barn og unge
- Digital medvirkning
- Møter i egen organisasjon og med nabokommuner
- Regionalt planforum

Arbeidet med kommuneplanrulleringen vil bli gjennomført i tre hovedfaser:

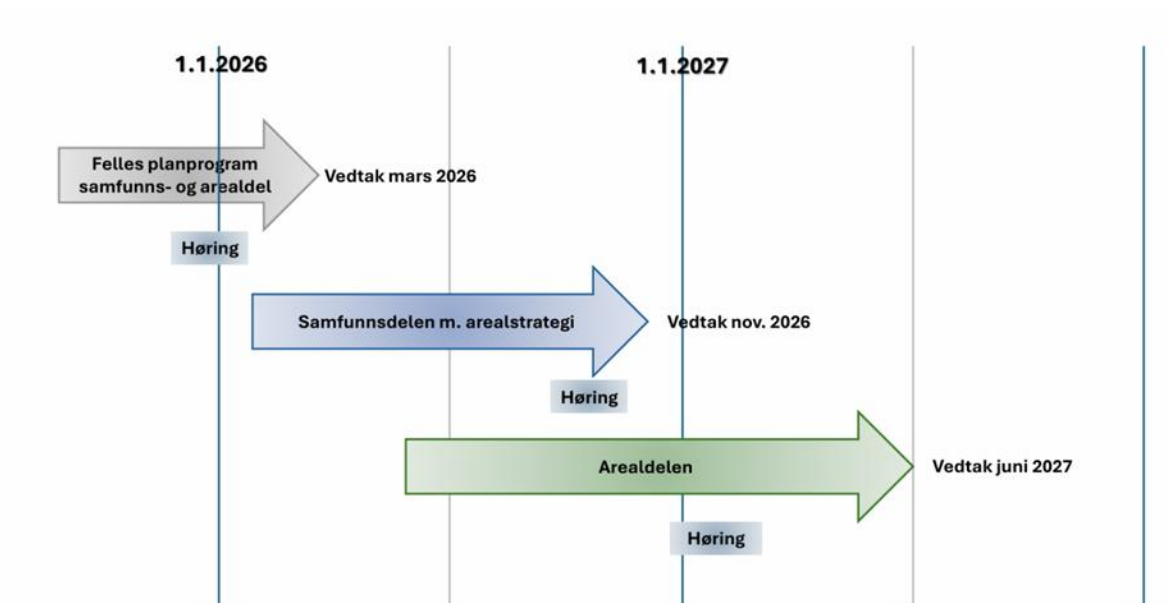
Fase 1: Utarbeidelse, høring og fastsetting av felles planprogram for kommuneplanens samfunnsdel og arealdel

Felles planprogram for kommuneplanens samfunnsdel og arealdel utarbeides høst 2025 med første gangs behandling i formannskapet i november 2025. Planprogrammet legges ut til min. 6 ukers høring med behandling og sammenstilling av høringsinnspill i januar – februar 2026 og politisk fastsetting av planprogram i mars 2026.

Fase 2: Utarbeidelse, høring og sluttbehandling av kommuneplanens samfunnsdel Med utgangspunkt i vedtatt planprogram nedsettes faglige arbeidsgrupper med ansvar for utarbeidelse av forslag til kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategi i perioden mars – august 2026, høring av kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategi i min. 6 uker fra september 2026 og politisk sluttbehandling av kommuneplanens samfunnsdel i november 2026. I høringen av samfunnsdelen åpnes det for arealinnspill med utgangspunkt i forslag til overordnet arealstrategi.

Fase 3: Utarbeidelse, høring og sluttbehandling av kommuneplanens arealdel

Arbeidet med kommuneplanens arealdel igangsettes i mai 2026 og pågår parallelt med prosessen for kommuneplanens samfunnsdel ut 2026 med høring i min. 8 uker i perioden desember 2026 – februar 2027. Etter høringsperioden fremmes kommuneplanens arealdel for politisk behandling i løpet av 1. halvår 2027.

I hver av de tre hovedfasene gjennomføres tilpassede medvirkningsopplegg.

Arbeidet organiseres med kommunedirektørens ledergruppe som administrativ styringsgruppe og formannskapet som politisk styringsgruppe. Politiske sluttvedtak fattes av kommunestyret.

3 Vedlegg: Oversikt over de mest aktuelle statlige, regionale og lokale føringer

Nasjonale føringer sentrale for revideringen herunder:

- Plan- og bygningsloven [Lov om planlegging og byggesaksbehandling \(plan- og bygningsloven\) - Lovdata](#)
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-27 [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027 - regjeringen.no](#)
- Perspektivmeldingen 2024 [Meld. St. 31 \(2023-2024\) - regjeringen.no](#)
- Statsforvalterens forventningsbrev 2025 [Forventningsbrev til kommunene 2025 | Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus](#)
- Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet (SPR)– fastsatt ved kgl.res. 20.12.24 [Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet - regjeringen.no](#)
- Statlige planretningslinjer for klima og energi - fastsatt ved kgl.res. 20.12.24 [Statlige planretningslinjer for klima og energi - regjeringen.no](#)
- Nasjonale forventninger om helhetlig planlegging av land- og sjøareal, herunder oppfølging av helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv [Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv](#)
- Norsk handlingsplan for naturmangfold – mål om bærekraftig bruk og bevaring av natur. [Meld. St. 35 \(2023-2024\) - regjeringen.no](#)

Regionale føringer, herunder:

- [Regionale planer - Østfold fylkeskommune](#)
- [Strategisk næringsplan for Mosseregionen 2023-2026](#)
- Strategiplan for Mosseregionen IPR 2026-2029 [Møteplan - Hovedportal](#)
- Årlig handlingsplan for næringsutvikling i Mosseregionen [Møteplan - Hovedportal](#)

Lokale føringer, herunder:

- Sentrumsvedtak (Våler kommune, 2016)
- FN17 vedtak (Våler kommune, 2020)
- Notat Bolig og befolkning (Rambøll 2021)
- Notat Friluftsliv (Rambøll 2021)
- Notat Sentrum (Rambøll 2021)
- Oppvekstplan (Våler kommune, 2025) [Våler kommune | Planer fra alle virksomheter](#)
- Kulturmiljøplan for Våler (Våler kommune, 2025) [Våler kommune | Planer fra alle virksomheter](#)

Annet kunnskapsgrunnlag

- Miljødirektoratets nettsjenester
- Ungdata 2025
- Ungdata junior 2025
- Folkehelseprofilen 2025
- Oppvekstprofilen 2025
- Ny regional folkehelseundersøkelse (2025)

NB! Listen er ikke uttømmende